

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Фещенко Н.М., к.е.н., доцент кафедри фінансів і аудиту ЖНАЕУ, м. Житомир, Україна

Зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування та покращення бюджетного забезпечення територіальних громад є надзвичайно актуальним в контексті формування бюджетної політики не тільки в 2013 році, а й на довгострокову перспективу. Створення системи самодостатніх місцевих бюджетів та побудова справедливих міжбюджетних відносин державного та місцевих бюджетів залежить від виваженої політики держави щодо формування ефективної системи трансфертних платежів.

Питання нарахування та доведення міжбюджетних трансфертів до відповідних адміністративно-територіальних одиниць досліджували В.Є. Корчинський, О.П.Кириленко, І.О.Луніна, І.В. Руденко, М.Г.Чумаченко, С.В. Юшко та інші. Дослідження праць вище згаданих вчених дозволило систематизувати найсуттєвіші недоліки діючої системи розрахунку трансфертів, а саме:

- *слабкість стимулів органів місцевого самоврядування до збільшення доходів*, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів. Більш перспективним видається підхід, зорієнтований, насамперед, на стимулювання економічного розвитку громад та регіонів, в т. ч. шляхом створення умов для підвищення зацікавленості органів місцевого самоврядування до збільшення надходжень місцевих бюджетів, а також ефективного і відповідального використання бюджетних коштів.

- *абстрагування від реально існуючих інфляційних процесів*, оскільки використовувані номінальні показники доходів за три попередні роки не відображають реальної купівельної спроможності грошей поточного року – чим вищими вони є, тим нібито швидше зростають доходи місцевого бюджету і тим, відповідно, меншим буде обсяг дотації вирівнювання;

Секція №14: БЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ

- *недосконалий механізм розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів між дрібними і великими громадами.* Доцільно простимулювати злиття населених пунктів в укрупнені одиниці, що дозволить їм стати більш надійними у фінансовому відношенні і досягти певного додаткового потенціалу для надання послуг і підвищення ефективності витрат.

Пропонована схема для розподілу трансфертів селам і селищам

<i>Кількість сіл та селищ з однією радою</i>	<i>Формула розподілу трансферту</i>
1 село/селище з однією радою	Одноразова сума в грн. (базова сума)
2-3 села/селища з однією радою	Одноразова сума в грн. + 0,25 (середньодушового нормативу бюджетної забезпеченості) x чисельність населення
4-5 сіл/селищ з однією радою	Одноразова сума в грн. + 0,50 (середньодушового нормативу бюджетної забезпеченості) x чисельність населення
6+ сіл/селищ з однією радою	Одноразова сума в грн. + 0,75 (середньодушового нормативу бюджетної забезпеченості) x чисельність населення

Подібна основа для формули трансферту забезпечить більш прозору і об'єктивну базу для фінансування органів місцевого самоврядування нижче районного рівня, а також сприятиме консолідації великої кількості фінансово нестійких і неефективних суб'єктів надання послуг, оскільки чим більше населення обслуговується однією радою, тим більше коштів вони будуть одержувати на душу населення.

Діюча сьогодні *Формула розрахунку міжбюджетних трансфертів ігнорує мережу бюджетних установ, що склалася у попередній період* і яка не враховує об'єктивні зміни в чисельності та віковій структурі населення відповідних адміністративно-територіальних одиниць. У формульних розрахунках на рівні, нижче районного, застосовується поняття “прикріплення” населення однієї громади до бюджетних закладів іншої.

Методологія розрахунку нормативу бюджетної забезпеченості, відповідно до якої Міністерство фінансів України визначає обсяг трансфертів, базується на визначенні макроекономічного показника видатків, які держава спроможна виділити на фінансування певної галузі. Такий норматив розраховується як час-

Секція №14: БЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ

тка від ділення обсягу відповідних фінансових ресурсів на кількість споживачів відповідних послуг. Цим обумовлюються, зокрема, такі недоліки:

- не враховуються особливості сільської місцевості, де бюджетні установи об'єктивно не мають такого завантаження як в містах, а тому відносні видатки на утримання установ в сільській місцевості вищі;

- не розраховуються видатки за всіма кодами економічної класифікації, в тому числі по капітальних видатках;

- розрахований обсяг коштів не співвідноситься з потребами фінансування бюджетних установ в конкретних територіальних громадах та їх об'єднаннях у відповідності з вимогами законодавчих актів, які визначають рівень даних видатків.

Визначення реального обсягу міжбюджетних трансфертів ускладнюється відсутністю галузевих соціальних стандартів. Рационально встановити вартість передбачених чинним законодавством соціальних прав та гарантій у розрахунку на одного споживача: мешканця, учня, дитину, сім'ю тощо.

Таким чином, щоб вплинути на вирішення вище наведених проблем, слід приділити належну увагу удосконаленню діючої системи міжбюджетних трансфертів в цілому та методиці нарахування трансфертних платежів зокрема.

Тому, по-перше, доцільно вдосконалити формулу розподілу трансфертів, оптимізувавши кількість чинників і коригувальних коефіцієнтів у всіх шести компонентах оцінки "витратних потреб": охороні здоров'я, освіті, соціальному захисті, культурі, спорті і управлінні.

По-друге, обрахунок кожного з вказаних компонентів Формули, в свою чергу, має ґрунтуватись на: а) - чотирьох - шести факторах, які характеризують попит на відповідні суспільні послуги, а не характеристиках мережі бюджетних установ; б) фінансових асигнуваннях не на душу населення, а на одного споживача відповідних послуг.

По-третє, при визначенні індексу податкоспроможності варто розраховувати співвідношення показників податкових надходжень у розрахунку на одиницю валової доданої вартості регіону, а в перспективі - на одиницю валового

Секція №14: БЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ

внутрішнього продукту регіону відповідно для конкретної адміністративно-територіальної одиниці та в цілому по Україні.

По-четверте, слід переглянути повноваження з надання гарантованих державою послуг (які враховуються при визначені МБТ) між рівнями бюджетної системи в контексті пошуку розумного балансу між принципами субсидіарності та ефективності аби уникнути негативних тенденцій, пов'язаних з надмірним розпорошенням бюджетних коштів.

Список літератури:

1. Формула розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання та коштів, що передаються до державного бюджету) між державним та місцевими бюджетами. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2010 р. N 1149 - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1149-2010-п.

2. Балдич Н.І. Механізм фінансового вирівнювання місцевих бюджетів: сутність, структура, функції - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.nbu.gov.ua.